СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 103. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 28-го травня 1943. No. 103. Jersey City, N. J., Friday, May 28, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СТРАЙК НЕОПРАВДАНИЙ, НАЧАТИ ПРАЦЮ, КАЖЕ ПРЕЗ. РУЗВЕЛТ

ВАШИНҐТОН. — В телеграмі до урядників юнії в Акрон, Огайо, яких члени вийшли на страйк в ґумових фабриках, президент Рузвелт заявив, що страйк є неоправданий та являється грубим нарушенням приречення не страйкувати. Як начальний вожд армії і фльоти, президент Рузвелт, дав наказ страйкуючим робітникам заперестати пікетування фабрик та вертати негайно до праці.

Екзеутивний комітет юнії Юнайтед Робер Воркерс дав наказ своїм членам вернути до праці.

ПІДВИШКА ДЛЯ ЗАЛІЗНИЧИХ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Надзвичайна комісія Краєвої Залізничої Ради Праці, предложила президентови Рузвелтови плян підвишки платні 8 центів на годину поверх одному міліонови залізничих робітників, щоби „вирівняти ґрубу несправедливість та помогти до ефективного ведення війни." Ця надвишка, як каже надзвичайна комісія, є в рамцях наказу президента „держати лінію".

СЕНАТОРИ ОГРАНИЧУЮТЬ ВИДАТКИ З ЕКЗЕКУТИВНОГО ФОНДУ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатський комітет для видатків вложив до законопроєкту „недоборів" додаток, яким забороняється президентови вживати грошей з фонду „недоборів" на такі цілі, на які сенат виразно відмовився ухвалити буджет. Фонд „недоборів" все був залишений до диспозиції президента.

ДЕМОРАЛІЗАЦІЯ ЧИ ЛІКВІДАЦІЯ КОМІНТЕРНУ?

НЮ ЙОРК. — Національний Комітет Соціялістичної Робітничої Партії вид... поклик до комуністів, щоби вони вступали до четвертого інтернаціоналу, заложеного Троцьким. Комінтерн, каже поклик, згинув від „деґенерації", а не „ліквідації".

ЗАЧАЛИ ПЕРЕГОВОРИ МАЙНЕРІВ І КОПАЛЬНЯНИХ ВЛАСНИКІВ.

ВАШИНҐТОН. — З перших нарад майнерів та власників копалень мягкого вугля, принесено вістку, що Дж. Луис, голова Юнайтед Майн Воркерс оф Америка, подав проєкт, щоби для скорочення переговорів за дуже складне питання заплати від „брами до брами" дати всім майнерам мягкого вугля денну підвишку $2.

Джан Луис говорив, що майнери тратять пересічно півтора години часу денно на те, аби дістатися від брами майни до місця праці, а по закінченю праці назад до брами.

ПОВІНЬ ЗАЛЯЛА МАЙЖЕ 4 МІЛІОНИ АКРІВ.

ШІКАҐО. — Повінь на ріці Місісіпі прорвала греблю та залляла фабрику пороху в Вулф Лейк, Ілінoй. Найбільше шкоди наробив вилив у засівах, бо вода залляла майже 4 міліони акрів землі. Федеральні і стейтові власти відбули в Ст. Луіс наради в справі відбудови понищених місць.

НОВЕ ПИТАННЯ ПЕРЕД ХАРЧОВОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ.

ГАТ СПРІНҐЗ. — На нарадах Міжнародньої Харчової Конференції, бразилійська делеґація зажадала достави рільничих машин. Для піднесення рільничої продукції, бразилійська делеґація пропонує орґанізацію рільничих комісій в поодиноких краях, які давалиб вказівки в справах рільничої продукції, виробу та розподілу на домашнім як і міжнароднім ринку.

ЯПОНЦІ ХОЧУТЬ ЗАМИРЕННЯ В КИТАЮ.

ВАШИНҐТОН. — К. Гаан, представник корейської національної фронтової федерації, заявив перед іміґраційним комітетом палати репрезентантів, що найпізніше в місяці вересні ц. р. Японія подасть китайцям услівя замирення. Начерк умов замирення — казав він, віддано під розгляд Японської Воєнної Ради ще в листопаді 1942. р. Гаан подав був іміґраційному комітетові точні пляни японського наступу ще 29 жовтня 1941 р.

АРМІЯ ЗАОЩАДИЛА ДВА БІЛІОНИ ПРИ КОНТРАКТАХ.

ВАШИНҐТОН. — М. Каркер, предсідник ради для розгляду цін секретаріяту війни, подає, що нове переговорення 9,743 воєнних контрактів, армія заощадить два біліони долярів.

БЕНЕШ ПІДНОСИТЬ ЗАСЛУГИ ЧЕХІВ.

НЮ ЙОРК. — На зборах товариства журналістів „Оверсіс Прес Клад" заявив Бенеш, президент чехословацького уряду на вигнанню, що жертвами і постійність Чехословаччина заслужила собі право на самостійність.

ПОДОРОЖНІ ВИДАТКИ.

ВАШИНҐТОН. — Предсідник сенатського господарського комітету заявив, що державні видатки на подорож для урядовців осягнули такої великої суми, „що негайна акція конгресу в цій справі булаб зовсім оправдана".

Натяк на Можливість Конкордату між Ватиканом і Советами

ВАШИНҐТОН. — Розвязання комінтерну пояснюють тут як перший крок до навязання дипльоматичних зносин між Советами й Ватиканом. Поїздки архиепископа Спелмана та молебен в Ватикані, з нагоди 300-літньої мученичої смерти Св. Йосафата, за „скоре привернення Росії до правдивої віри", вважають знаком, що існує можливість заключення конкордату між Ватиканом і Советами. Недостача харчів, — як кажуть, — приневолює Совєти до цього кроку.

ПРЕЗИДЕНТ НІҐЕРСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ ГОСТЕМ БІЛОГО ДОМУ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт, в приявности секретаря стейту Гола та інших високих державних урядників, привитав в Білому Домі Е. Барклея, президента Лібеpії, ніґерської републики в Африці.

У Ліберії є велика наша військова база. В повороті з Касаблянки президент Рузвелт перший зложив візиту ніґерському президентови. Президент Барклей є першим зо своєї раси, який удостоївся бути гостем в Білому Домі

ЗАПОВІДАЄ, ЩО АРҐЕНТИНА ТЕЖ БУДЕ ПО СТОРОНІ ОБЄДНАНИХ ДЕРЖАВ

НЮ ЙОРК. — Арґентинський соціялістичний посол д-р Н. Репетто заявив тут в розмові з ґазетярами, що „нарід Арґентини не є настроєний проти Злучених Держав". Провідники уряду, казав він, були дотепер про-націстичними й ізоляційними, та з хвилею побіди Обєднаних Держав, прийде повна зміна.

Святкують Торжественно Річницю Англійсько-Советського Союзу

МОСКВА. — Советський міністер заграничних справ Молотов влаштував приняття з нагоди того, що минув перший рік існування договору про союз між Анґлією і Советами. Ось цій події надав він ширший характер теж і тим, що запросив на приняття теж і американського амбасадора і Джозефа Е. Дейвиса, особистого висланника президента Рузвелта до Сталіна. Ось тій річниці присвятили велику увагу всі головні советські газети. Зазначили, що цей союз не тільки облекшить виграу, але теж і „справедливий мир", що наступить по війні. „Правда" пише, що треба не тільки виграти війну, але теж і мир, а теж забезпечити себе перед повторенням війни. „Красная Звезда" пише, „що великі демократії, що заінтересовані в мирі, можуть запобігти війні". Каже, що вони не можуть стати диктаторами Европи, але є звязані договорами дбати про загальне добро Обєднаних Держав. Цей часопис, що теж замітне, перший раз згадав у передовиці про американські достави для Росії, кажучи, що вони тепер збільшаться через перемогу Аліянтів на Середземному морі.

КАЖЕ, ЩО НІМЦІ ВІДПЛАТЯТЬСЯ БРИТІЙЦЯМ ЗА ІТАЛІЮ

ЛОНДОН. — Італійське радіо потішає італійський нарід, що зденервований постійними налетами і бомбардованнями, що скоро німці будуть відплачуватись анґлійцям за те, що вони бомбардують італійське цивільне населення, згідно з приказами Чорчила. Каже, що вже німці винайшли „над-бомбу", яку незабаром відчує населення Анґлії. Та цікаве тут те, що самі німці збувають мовчанкою ту „відплату", як і не дуже реклямують ту „над-бомбу".

ЗАДЕРЖУЮТЬ КОНТРОЛЮ ПАРЛЯМЕНТУ І ДАНІ ПРАВА

ЛОНДОН. — В парляменті й палаті лордів говорено про надзвичайні уповноваження які дано урядови через воєнні обставини. Підкреслено, що це є вимога війни, та що парлямент ніколи не погодиться з тим, щоб можна обмежити його давні права щодо контролі урядових чиностей.

ПРОТИВЛЯТЬСЯ ЖИДІВСЬКИМ ДЕПОРТАЦІЯМ

БЕРН (Швайцарія). — З Болгарії надійшли відомости, що в Софії відбулись публичні демонстрації проти масових жидівських демонстрацій. Поліція розганяла протестуючих. Та це таки мало свій вплив, бо депортації зменшено.

РОЗГУЛЯЛИСЯ ВОДИ.—Ріка Місісіпі, „батько вод", як її називають в Америці, набравши води від своїх розгляглих допливів, прорвала в багатьох місцях гати й береги та розлялася широко по фармах і містах. Світлина представляє сцену в північно-східній частині міста Кофівилу, в стейті Канзасі, де ріка Вердиґрис, доплив ріки Місісіпі, затопила до половини великі збірники нафти одної рафінерії.

ЗБОМБАРДОВАНО ДІСЕЛЬДОРФ В ПОДІБНИЙ СПОСІБ ЯК ДОРТМУНД

ЛОНДОН. — Бритійські та канадійські летуни вдарили в новий центр німецької воєнної промисловости, що є теж і важним комунікаційним пунктом. Це місто Дісельдорф, що має пів міліона мешканців, а положене по правому боці ріки Рену. Воно віддалене 50 миль від Дортмунду, знищеного бомбардованням з минулої неділі. В тому повітряному рейді взяло участь понад 500 бомберів. А з якою силою бомбардовано це місто, пізнати найкраще по тому, що кожної минути скидано 10,000 тон бомб. Це був 52-гий налет на Дісельдорф. Попередні налети знищили 380 акрів міста, а теперішний налет наробив такої шкоди, що її годі означити. Місто це важне з цього боку, що тут продукують важні частини для складання субмарин, повзів і літаків. Налет відбувся серед дуже поганої погоди. Було дуже мало видно. Лекше було тільки тим, що налітали дещо пізніше, бо тоді знали точніше, де бомбардувати через вогні, спричинені запальними бомбами, скиненими їх попередниками. Ворог знищив 27 бомберів, з цього два канадійські.

ПЕРЕНОСЯТЬ ПРОМИСЛ ДО ПОЛУДНЕВО-СХІДНИХ КРАЇВ.

ЛОНДОН. — Постійне нищення німецьких промислових центрів в Рурській области змушує Німеччину переносити сконцентровану тамже воєнну промисловість в інші краї, головно до Югославії та Румунії. В Франції теж небезпечно, бо вона є теж під постійною загрозою.

400 АМЕРИКАНСЬКИХ БОМБЕРІВ НИЩАТЬ ІТАЛІЙСЬКІ ОСТРОВИ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Пристані, корабельні заводи та летунські майдани в Сардинії, Социлії та Пантелерії були під постійним бомбардуванням великої повітряної американської ескадри, що складалась з 400 бомберів. В налетах втрачено 11 літаків, себто менше ніж 3%, що вважається дуже малою втратою.

ЯПОНЦІ НА АТТУ ЩЕ Є В ДВОХ МІСЦЯХ.

ВАШИНҐТОН. — Американська піхота та артилерія добувається при допомозі літаків до двох останніх японських позицій, де ще скрилися останки японських сил, що були на Атту. Операції не такі легкі, бо мається до діла з гористим і недоступним тереном, та, як це було досі, з снігом і дощем.

ПОЗАБИРАЛИ НІМЦЯМ СУДНА.

ЛОНДОН. — Грецькі повстанці відділи оперують до 30 суднами, що їх захопили від німців. Деякі судна забрали разом з поживою, що була призначена для німецької армії. Тепер ті судна, що їх держать в неприступних, малих заливах, вживають до того, щоб слідити за ворожими рухами на морі.

ВЗНОВИЛИ АКТИВНІСТЬ НА КУБАНІ.

ЛОНДОН. — Таке каже советське воєнне звідомлення про німецькі сили на Кавказі.

БУДУТЬ ТРЕНУВАТИ ЛЕТУНІВ.

КАЇРО (Єгипет). — Відійде з воєнного терену в Африці 28 американських летунів на відпустку до дому, себто до Злучених Держав. Відійдуть такі, були девять місяців у безперервнім службі й вели себе знаменито в повітряних боротьбах з ворогом. Їхня „відпустка" буде така, що вони будуть тренувати в Злучених Державах летунські відділи, щоб потому разом з ними знов зявитись на полі бою.

ЗАТОПЛЕНО ВОРОЖУ СУБМАРИНУ.

ВАШИНҐТОН. — Маринарка подає, що американська, маринаркова, повітряна, патрольна служба затопила ворожу субмарину десь на полудневім Атлянтику. Субмариновій залозі скинено ратункове знаряддя, але не чути, щоб хтось з неї вирятувався.

ДОЩ ПРИПИНИТЬ БІЛЬШУ АКТИВНІСТЬ.

КАЛЬКУТА (Індія). — До жовтня ледви чи будуть якісь важніші вісти з бойового терену в Бурмі. Зачались дощі, які унеможливлюють більші воєнні операції.

ВТРАТИЛИ 25 ҐЕНЕРАЛІВ.

ЛОНДОН. — Німецьке радіо, передаване з Букарешту, подало, що в війні з Росією згинуло 25 румунських ґенералів. Теж кажуть, що Гітлер поставив тепер нові домагання в тому напрямі, щоб Румунія доставила кілька нових дивізій, потрібних для боротьби на советськім фронті.

ЩОРАЗ БІЛЬШІ ПОСИЛКИ ЧЕРЕЗ ІРАН.

ТЕГЕРАН (Іран). — Нагромаджено досить усякого воєнного знаряддя, привезеного з Злучених Держав, а призначеного для Советів. Тегеран, як видно, стає тепер головним звязковим пунктом американських достав до Росії.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

Іван Франко

Імя Івана Франка лишиться повіки вічні незатертим в історії українського народу. Належав він до тих рідких людей, що не тільки використують умовини, але й їх творять.

Звичайно вистарчило би доконати такого діла на одній ділянці людської діяльности, аби стати безсмертним. Франко доконав цього на трьох ділянках, на котрих він розвинув широку діяльність.

Поправді, навіть важко було би сказати, на котрій з них він був більшим і котра ділянка була його властивим полем, бо для кожної з них він мав небувалі дарування: чи був він поетом-письменником, чи ученим, чи політиком? — хоча почасти це було випливом примітивного стану українського громадянства, що людина не присвятилася передовсім одній з тих ділянок, як це буває в розвинених народів.

На полі письменства поклав він нестерті заслуги, переклавши для галицького громадянства практично найкращі засади літературної творчости. Виступив він на літературну діяльність тоді, коли з одного боку царат використував недовіря до своїх сил, аби залляти Галичину москвофільством, коли з другого боку кращі традиції українського письменства зводжено на бездушні деклямації й чуттєво фалшивий сентименталізм. Франко поклав основи під нову українську літературу в західній Україні своєю безпощадною боротьбою з літературними фалшами й своїм послідовним прямуванням до чуттєвої правди.

Франко поклав незабутні заслуги для української науки, в котрій він теж ішов уперто й послідовно за ідеєю безоглядної розумової правди й за ідеєю безпощадної боротьби з брехнею. За цю незломну вірність правді стрінула його не одна прикрість і розчарування, але це зовсім не зменшує величини його заслуг, а тільки її побільшає.

Хоча під конець свого життя він уже себе не вважав практичним політиком, здається, що якраз на цій ділянці він поклав найбільші заслуги, бо це він поклав основи під розвій українського народу як модерного політичного чинника. Він найбільше причинився до протертя дороги для політичного поступу українського народу й він приклав своїх рук до організації просто кожної української політичної партії на західній Україні.

Коли майбутні історики будуть шукати за одною особою, що найбільше причинилася до зриву українського народу за третю в історії самостійну українську державу, то вони без сумніву найдуть його в Івані Франку, котрого вся різнородна діяльність, письменницька, наукова й політична, зосередоточувалася власне в повному на повному й всесторономy розвою народу, що звичайно завершується створенням своєї держави.

Франко і Самостійна Україна

В світі іде тепер боротьба за життя многих народів і великих ідей. Як одних так і других хотілиб розторощити тоталітарні системи. Ми теж втягнені в ту боротьбу. В першу чергу як американці, що боронять Америки та її ідеалів. А далі теж як і ті, що є з українського роду і виховані теж і на таких ідеалах, що були голошені ось тою великою людиною, що зветься Іван Франко, якого роковини смерти отсе обходимо. Це той, що теж і нас запалював, коли вказував нашому розумови таку путь:

Порви пута віковії,
Що скували думку людську!
Двигнути з пітьми люд робучий
Розхитай в нім ясні думи,
Розрости бажання волі,
Виплекай братерську згоду,
Поєднай велику силу,
Щоби разом дружньо стала,
Щастя волі добувала!

Вказував цей шлях прикладом свого власного життя як той одинокий, що веде народи, а в тому і український нарід, до кращої будучности, до „освіти, свободи, широкого індивідуального та громадського розвою".

Як Франко це відчував, видно найкраще з його подяки свому великому вчителеви Драгоманову, якому він дякує, що:

Вказав нам путь, куда іти,
Як піт і кров до людскости скарбниці
До поступу будови докладати:
Добра собі в добрі усіх шукати.

І не можна сказати, щоб Франко до кінця свого життя не шукав добра для українського народу — в добрі усіх. Та шукаючи його, прийшлось йому, як він пише, згодом з корінем виривати з серця не одну ілюзію. Франко був реалістом. Сам пройшовши гірку школу особистого, громадського й національного життя, він глядів завжди дуже критично на українське громадянство, на всі його недомагання, і не дурив ні себе ні громадянство ілюзіями. Але проте добре вичув, чим жила і донині живе українська нація, та в чому її сила. Ось тому і таке знаменне є те, що сказав Франко й про найвищий ідеал української нації, в тих часах, коли здійснення цього ідеалу видавалось майже недосяжним. А заговорив він про це в 1900 році в статті п. н. „Поза межами можливого", забираючи слово в широкій дискусії, яка тоді велась на тему „Самостійної України", ось того гасла, що його кинув тоді в Україні Микола Міхновський, молодий студент харківського університету.

Ми нарочно навели на вступі присвяту Франка Драгоманові, щоби вказати, що не звертаючи на це, себто на вічну пошану до Драгоманова, Франко теж був не менше твердим, коли ішло про вияв цього, в чім він різнився від Драгоманова. А різнився він дуже в національно-українському питанню. Слова Франка, висказані перед понад 40 роками, не затратили і нині великої актуальности. Супроти витворюваного Москвою типу „савєтскаво человєка", що має бути в українсько-національному і політичному значенню другим виданням „молоросійського чоловіка", стає дуже актуальним те, що написав Франко про перший український національно-самостійницький світогляд такої розумної й благородної людини, якою був безсумнівно Михайло Драгоманів. А написав він таке:

„Глибока й сильна віра (Драгоманова) в західньо-европейські ідеали соціяльної рівности, заслонювала перед його очима ідеал національної самостійности. Ідеал, що не тільки вміщує в собі два попередні, але тільки один може їм дати поле до повного розвою. І навпаки, не маючи в душі цього національного ідеалу, найкращі українські сили потапали в общеросійському ґрунті, а ті, що залишилися на свойому, попадали в зневіру й апатію. Ми тепер уже не сумніваємось, що брак віри в національний ідеал, продуманий до крайніх консеквенцій також на політичному полі, був головною трагедією в життю Драгоманова, був причиною безплодности його політичних змагань, бож теоріями про басейни рік та про сфери економічних інтересів не загрієш людей до політичної діяльности".

Знов тим, що думають тільки про „продукцію" та „машини", Франко відповів так:

„Що гонить чоловіка до продукції, до витворювання економічних цінностей? Чи самі тільки потреби жолудка? Ні! Невпинна продукція й чимраз інтензивніша культурна праця, це виплив потреб та ідеалів суспільности. Тільки там, де ті ідеали живі, розвиваються і пнуться чимраз вище, маємо прогресивну і чимраз інтензивнішу продукцію. Де нема росту, розвитку, боротьби і конкуренції в сфері ідеалів, там і продукція попадає в китайський застій".

Який жеж ідеал є тою рушійною силою в людини і нації? На те Франко відповідає ось так:

„В сфері суспільного й політичного життя синтезою всіх ідеальних змагань, будовою, що на неї повинні йти всі цеглини, буде ідеал повного, нічим незвязаного й необмеженого (крім добровільних концесій, що їх вимагає дружне життя з сусідами), життя і розвою нації. Все, що йде поза рами нації, це або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами радіб прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що радіб широкими „вселюдськими" фразами покрити своє духове відчуження від рідної нації".

Франко, очевидно, теж заявляється за різні міжнародні спілки, федерації чи конфедерації. Але заразом стверджує, що вони можуть здійснитися аж тоді, „коли всі національні змагання будуть сповнені, а національні кривди та насильства відійдуть у сферу історичних споминів".

Обороняючи самостійність України, Франко, як реаліст бачить дуже добре, як ще далеко до здійснення цього ідеалу, що може нам видаватись, що він „на око лежить поза межами можливого". Та, пише Франко українським людям, не зважаючи на перешкоди:

„Ми мусимо відчувати свій ідеал серцем, мусимо розумом собі його вияснювати, мусимо вживати всіх сил і засобів, щоби зближуватися до нього, інакше він не буде існувати і ніякий містичний фаталізм нам його не створить, а розвиток матеріяльних відносин перший потопче і роздавить нас, мов сліпа машина".

Чи можна, коли мається на увазі український нарід, відняти і тепер хоч одно слово з того, що писав Франко, коли ні він, ні хто інший не передбачував тоді того, що колись в Україні наступить совєтська „індустріялізація" і „соціялізація", що зявляться по українських селах колхози і т. п. Бо передбачити Богомолців, що називатимуть ще навіть і тепер зрадниками таких, що думають про самостійну Україну — Франкови не булоб трудно. І чи мало було ось тих Богомолців в історії визвольної боротьби України? Та вони попропадали, а український нарід живе і далі леліє свої думки про свою хату і свою правду. Бо перемагають в ньому вічні правди його народних пророків, духових велитнів, таких як Іван Франко.

Перед Судом Історії

В історичних часах потрібна громадська відповідальність.

Жиємо в історичних часах; історичних тому, що серед безприкладної світової різні вирішується доля багатьох народів, між ними також доля українського народу може й на сотки літ. У такі часи кожна провідна людина мусить памятати, що стоїть перед судом історії та добре повинна важити кожен свій публичний виступ, **два, три, а то й десять разів перевірювати кожне написане слово, кинене між громаду, та важити на чулій вазі громадського сумління його наслідки для загальної справи.** Неодно, що в нормальних часах оцінюється як необдуманий крок, в історичних часах стає злочином, бо шкода нанесена нації може аже й ніколи не дасться направити.

В такі історичні часи, як нині, потреба виминати теж і в нас громадського хаосу. Кожна чесна одиниця, що добуває собі вплив на громаду стає і в нас вартісна, зокрема серед таких обставин, в яких найшлася американсько-українська збірнота — без проводу саме тоді, коли на ідеали українського народу, за які гинули тисячі його найкращих синів, іде вже надобре наступ такими тяжкими гарматами як Корнійчук, Тичина та Богомолець. **Підірвати всякі авторитети, лишити український нарід без його речника, саме цього хоче ворог.** Але чи таке має робити теж і українець?

В такі історичні часи, коли важиться справа українського народу, ворог його вільно старається через свої аґенції викликати недовіря до провідних людей, особливо тих, що можуть перехрещувати його пляни та перешкаджати в поневоленні українського народу. Це ворогови вільно робити, це його добре право, але того не вільно робити українським людям з дрібкою почуття відповідальности перед історією рідного народу.

У такі історичні часи, коли вирішується бути або не бути Україні вільною, не вільно українським людям кидати затроєних стріл, пускати непровірені, а то й неймовірні підозріння, бо саме це ворог робить.

У такі історичні часи як нині **не вільно людині з дрібкою громадської відповідальности відвертати уваги громади від головної небезпеки українського народу, а звертати його увагу та енергію там, де небезпека мала, або й її зовсім немає, бо ворог теж таке робить.**

Про що йде справа?

Перейдім до річи. Істнує в Ню Йорку польський науковий інститут; наукова установа, щось як Польська Академія Наук на вигнанню. Такий український науковий іститут пропонував я теж два роки тому заложити в Америці; не вдалося. Більшість членів польського інституту це вчені неполяки — американці, англійці, французи, шведи, чехи, росіяни, побіч членів поляків. Ніяких заводових політиків там нема, бо це інституція наукова. Директором інституту є польський вчений, історик проф. Галецкі, відомий мені здавна зі своїх наукових праць, що ніколи не був відомий в Европі як політик. Працює дуже енергійно й тим робить для своєї батьківщини добру роботу.

В інституті дають виклади на ріжні теми вчені ріжних народів; попросили також і українця сказати про „ролю музики в культурнім життї українського народу". Попросили і чоловік мав виклад. З цікавости прийшло послухати викладу також кількох українських людей. Послухали, не було й слова дискусії тай пішли. Ось і вся історія.

Большевики з цього наукового інституту зробили зараз міністерство заграничних справ, а участь у викладі угодовою конференцією незвичайно „грізною для українського народу в Европі". Що вони так поступили — це зрозуміле. Навіть шкода, що про це скорше не знав товариш Богомолець, а то був би теж використав це в подібний спосіб!

Та в науковім світі це загально приняті звичаї, що вчені навіть ворожих собі народів удержують поміж собою наукові звязки, а вже послухати викладу приходить хто хоче. На Західній Україні, як була під польським володінням, навіть націоналісти революційного напрямку мали наукові звязки з вченими поляками, печатали взаємно наукові праці у своїх виданнях, не говорячи про участь у викладах. Робити з цього політичну справу, це безглуздність, яка може зродитися тільки в голові зацофаної людини, що не знає річи, або у голові звичайного ворожого агента, що сіє замішання.

Додам, що західно-українська Академія Наук, Наукове Товариство ім. Шевченка нерідко іменувало своїми членами теж й поляків, як навпаки, українці бували членами Польської Академії Наук, як наприклад, покійний український історик Михайло Грушевський.

Чи не натхніння від большевиків?

Комуністам дуже требаб унешкідлити деяких українців, для них менше вигідних, от хочби автора тих стрічок. Требаб отже йому якусь латку причепити. От робіть угоду з поляками! А деж робить? — в часі викладу про українську музику. А від большевиків мабуть набрав натхніння д-р Цеґельський. Тай собі береться каламутити плесо громадського життя, та пускати затроєні стріли підозрінь, в які мабуть і сам не вірить. Не знаючи ані слова більше про відчит від комуністичної газети, писаної українськими буквами, ані від її товариша в Скрентоні, прихильника панування Москви над Україною, береться отсе давати науки, які то — мовляв — наслідки може мати у Вашингтоні чи Лондоні те, що кількох українців пішло послухати викладу українця до польського наукового інституту в Ню Йорку. Річ природна, що у Вашингтоні чи Лон-

(Докінчення на сторінці 3-тій)

ВЯЧЕСЛАВ ПОТАПЕНКО

ЧАРІВНИЦЯ

(Оповідання мого діда).

1)

Козачки Марисі я зовсім не знав, але про те багато дечого чував про неї. Старі люди казали, що вона божевільна, подруги величали її „козир-дівка, вогонь-козачка", а парубки дали їй прізвище „чарівниця".

— Там така дівчина — казали вони — пісню скласти, засміяти кого небудь, прізвище притулити козакови — це діло Марисі. На гулянці всіх перещеголяє, всякому рота затулить, а піде у танець — так повірте, столітній дід не витримає — піде садить гопака.

— Одно слово: чарівниця та й годі!...

— А багато вона вашому братови позадурювала голови? — спитаюсь я у парубків.

— І не питайте, паничу! Всі до неї нападом, мокрим рядном прилипають!... Раз-у-раз за неї бються наші козаки. Так і зорять, як тільки чарівниця на вулицю — так за нею ціла юрба нашого брата. Летять як метелики на вогонь!...

— А вонаж що?

— Байдужісенько, регочеться над дурнями, та знай дужче причаровує. Там, як би ви побачили одні очи чого варті!... Здається, рідного батька проміняв би за них! Як зорі блищать!... А бровенята? Чорт їх бачив, де і хто їх малював такі!...

Козак, що казав мені це про Марисю, при цім плюнув з пересердя і махнув рукою.

— Хай мене грім убє на цьому місці, коли брешу! — казав він. — І скрізь вона перед веде!... Почне жати, не доженеш. А страху у неї ані крапелиночки! Нашу ріку ніхто човном не перепливе, хіба тільки один Ілько козак. Є у нас такий прибуда, що й самісенького чорта окульбачить, такий відважний!... На нашій ріці як раз по середині страшенна течія і крутінь — ну це ще не біда, але там як з води виросла величезна скеля — стоїть вона як ніж рубом проти течії. Кажуть люди, що під скелею сидить дід-водяник і збиває таку крутінь. Як би понесло на скелю човна, не вспів би вилізти або перехреститься, пішов би водяникови на снідання — а чарівниця весла в руки і вже на тім березі. Тільки й чуєш, як розлягається її чарівний спів... А співає!... Вам, паничу, не доводилося чути?...

— Ні!

— Краще й не слухайте!...

— Чому?

— Причарує!...

Я засміявся.

— Еге, смійтесь, колиб не довелось плакати!

— Хіба і так буває?

— А тож! Як би не шкода була, задушив би як гадюку!

— А то шкода?

Козак усміхнувся. — Красива, рука не підіймається! А тоб не побоявся гріха!

— На щож душити?

— На що? Чудні ви, паничу!... Кажу вам, що вона як та крутінь, позачаровувала всім голови. І де воно узялось на наше безголовя?

— Хто воно?

Козак розсердився. — Та кажуж: воно — чарівниця таки!...

— Хіба вона не тутешня?

— Зпонад Дніпра. Як вона каже, з якогось то козацького шляху. Вже, два роки, як тут вона живе з старим батьком. Там такий рибалка, здається, усю рибу виловить у ріці. У нього і свій човен є.

Козак нахилився до мого вуха і зі страхом, таємно сказав мені: — Щоб ви знали, паничу, у нас на селі є така баба Горпина, що всі чари знає, про це усе село знає, так вона божилася, що у Мариськи є хвостик, бо вона чарівниця. От, єй Богу, правда!

— А ти віриш?

— А тож!

— Брехня! Плюнь ти твоїй Горпині межи очи!

— Так по вашому і відьом нема на світі?!...

— Нема.

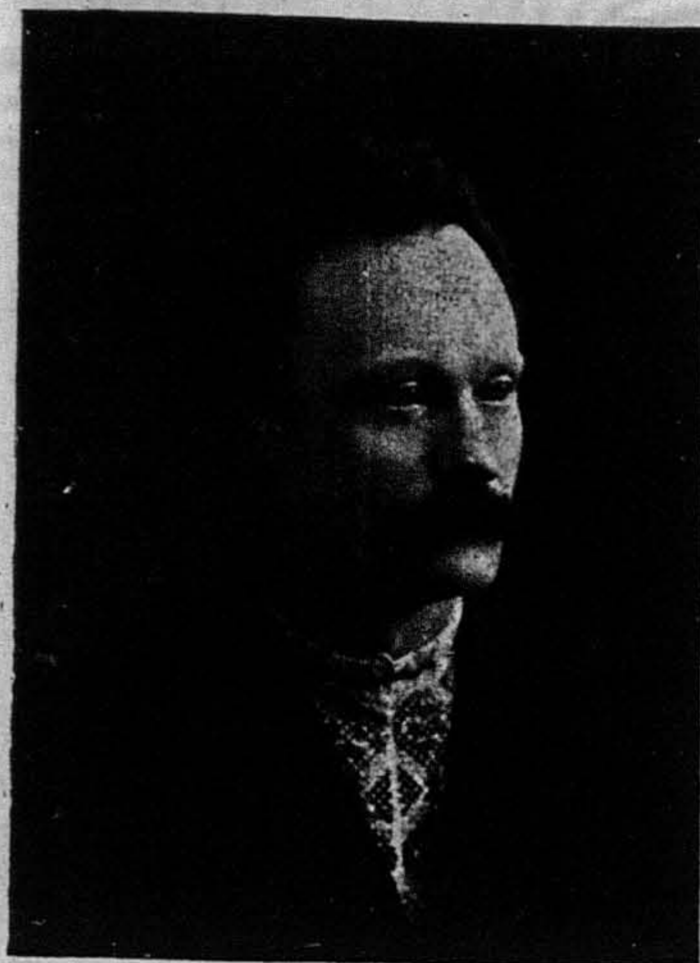
— Пропащий же ви чоловік, коли так! А ще й кажуть про вас люди, що ви науку вчили; аж бачу, що ви нічого не знаєте. — Козак почесав потилицю, махнув безнадійно рукою і відійшов від мене.

Оповідання про чарівницю зацікавило мене і я рад був з нею побачитись та побалакати.

Якось у півночи прийшла мені охота піти на ріку погуляти. Я пішов. Ніч була зоряна та ясна, така ясна, як том кажуть: хоч голки збирай... Село спало... Скрізь тихо...

Пройшовши село, йду стежкою до берега, коли чую: хтось тихесенько співає. Я зупинився. Не далеко від мене сиділа над кручею дівчина — я догадався, що це мабуть і є чарівниця. Вона так замислилась, що, здавалось, нічого не примічала навкруги себе. Я як злодій — крадькома наближаюсь до неї. Осока бє мене по лицю, якийсь бурян чіпляється мене, коле мене в руки, але я йду вперед. Зовсім наблизившись, я заховався за вербу і почав придивлятись дівчині. Вона була не більше, як на три кроки від мене. Я чув її подих. Як ось вона повернула голову у мій бік. Місячний промінь упав на її лице, а я прикипів очима. Справді це була чарівна краса, це була пишна квітка українського садку, це була росkішна стеблина вільного українського степу.

(Дальше буде).

Іван Франко

СОРОК ЛІТ Я ТРУДИВСЯ, НАВЧАВ...

(В роковини поета і каменяра Івана Франка).

Мати селянка, колишучи мою колиску, співала мені народні пісні. Тими піснями промовляв до мене вперше мій рідний нарід.

Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого, тяжкого життя.

Минали літа й у мене росло розуміння тої мови. Я любив її слухати. Бувало нераз:

Слухаю, сестри, тих ваших пісень сумовитих,
Слухаю й скорбно міркую:
Скілько сердець тих розбитих, могил тих розритих.
Жалощів скілько неситих. сліз вийшло пролитих
На одну пісню такую?

Я йшов у село й чув ваші розмови браття, нарікання, болі й сподівання ваші, такі подібні до тих, що про них сестри співали. У мене почала зростати любов до обездолених братів моїх, а гнів і ненависть до всего, що відбирало долю братам і сестрам моїм. Я постановив собі віддати труд мойого життя тому простому народові, з якого я вийшов. Ступив я на твердий шлях праці для нього. Треба було класти скиби й кидати зерно. За плугом ішов я. Другим приклад давав, показував, навчав. Бо серце боліло на вид важкої дійсности. Я казав тим, що могли щось зробити — помогти, дивіть:

З голоду й нужди вмірає мужик.
Крадіж, грабунки, ввесь край — один крик;
...Право, сумління, потоптані всюди!—

а вони тоді, ті розумні, могучі казали тільки

— Якось то буде! Якось то буде!...

Але проти цього стану бунтувалася ціла моя душа. Змінити його! Внести нове життя, воскресити забуту ідею, збудити приспану силу, подати помічну руку — оце був обовязок, що його поклала на мої плечі Батьківщина в той час. І я радо взяв його на себе.

Сорок літ я трудився, навчав,
Щоб з рабів тих зробити народ.

В одних треба було збудити людську гідність і честь національну. У других — проломити байдужність, зневіру, нехіть до праці, рабську вдачу. Оці хиби стояли гнилою колодою на шляху до поступу, до щастя народу. Її треба було розбити. Словом і працею хотів я це довершити. Бо —

Бажав я для скованих волі,
Для скривджених кращої долі
І рівного права для всіх.

Оце бажання не дало мені спочити, хоч шлях мій був важкий, тернистий. Я поклався не зійти з цього шляху. Важкая дума —

Сильними кліщами
Стискай те серце, якщоб від твоєї
Схибнув я стежки!

І хоч мені колоди кидали до ніг свої й чужі, хоч проганяли мене від себе засліплені брати мої — я не кинув служити Батьківщині. Я й ті, що зі мною йшли.

Ані прокляття нас не відтягли від діла! Свідомість обовязку й воля сповнити його — не дали зломатися. Я знав, що:

Як подамся, не достою,
Захитаюся мов тінь —
Пропаде кривава праця
Многих, многих поколінь.

Я праці не лякався... Любив її й цінив, хоч важка вона була.

Праця дала до життя мені принаду,
Ціль дала, щоб в манівцях не зблудив.
Лиш праця світ таким як є вчинила,
Лиш в праці варто і для праці жить.

Але не було у синів твоїх, Батьківщино, належного розуміння цеї так ясної й конечної правди. Тому й

Праці тої, Мамо, в нас так мало,
Лежить облогом лан широкий Твій.

Йдучи по тім облозі, я кликав усіх хто

Серцем молодий, думками все високий —

— До праці! І росли наші ряди. Ряди тих, що полюбили труд для Батьківщини.

І казав я їм:

Не жертви треба днесь, а бою з злом!
Побіду не виборюєсь відразу.
А треба в скварі, в стужі йти пішком,
Без стежки, кладки, перелазу;
Без слів шумних, а то й без слави і заплати.
Тра вміти жить тепер, а не вмірати!
Щаслив народ, щасливе покоління,
Що зможе жить як слід, зуміє жить.

Зрозуміли мене ті, що йшли зі мною й сказали мені: Ми хочемо жити й боротися за добро Батьківщини. І вийшли ми, в одну громаду скуті, пробивати дорогу правді. Ішли ми з вірою в серці, що цею дорогою прийде щастя для всіх, хочби навіть аж по наших кістках. А тим, що боялися труду, що казали: — „Ми тих перешкод не зможемо поконати" — я завжди повтаряв:

Нині вчися побіджати —
Завтра певно побідиш!

І мені самому за ввесь час —
Життя воєнним табором тяглося,

То тут, то там противник присікався;
Я боронивсь, нераз мав перемоги,
Та часто й падав ворогам під ноги.
Війна! Вона не дасть, бач, гнить і скніти,
Все гонить до нових стремлінь і змін,
В огонь життя, що гріє, жре і світить,
Усе нових докидує полін.

Чи ви всі, що не знаєте голоду й холоду, ви, що жили затишним, безпечним життям — чи ви знаєте ввесь чар боротьби, змагання?! Чи ви знаєте, що й впасти в боротьбі, це ще не значить пропасти?! О, ви тоді, у важких хвилинах мого життя —

Ви плакали фальшивими сльозами
Над моєю недолею, жаліли
Мене, махали жалісно руками,
Та помогти не вміли й не хотіли!

Ви не могли цього зробити, бо ваші очі були сліпі на світло ідеї, за якою йшов я. У вашім серцю погас вогонь любови, що прагне чину. Ви були глухі на голос ваших братів, що в нужді і печалі хилилися в ярмо. Однак це все не перешкаджало вам називати себе — добрими.

Як я ненавиджу вас, добрі, щирі,
Що служите неправді, підлоті —
Чи служите у злій, чи добрій вірі!...

Так, я мушу вас ненавидіти за ваше лицемірство. Бо тільки цей

Блажений муж, що серед ґвалту й гуку
На згоду з підлістю не протягає руку,
Волить зламатися, ніж поклонитись злому.

Якщо ти так підеш в життю свойому, рідний брате —

Благословлю тебе, щоб аж до скону свого
Доніс ти серце чисте й щиру душу!

А вас усіх, сліпі й божевільні, що хочете душі ламати — остерігаю:

Зрозумійте й затямте собі,
Ви сліпці покоління,
Що як зглушите душу живу —
Заговорить каміння! —

Пробуджена душа народу зглушити не дасться. — Огонь в одежі слова кидаю в народ, щоб людське серце розжеврити. Кличу вас усіх, письменники, поети —

Вирядім ми слово до походу
Не в степи куманські безконечні,
А в таємні глибини сердечні,
Де кують будущину народу.

Здоровий клич пірве народ за собою до високих мет. І це щастя єдине мойого життя, що бачу вже, як

Міліони радо йдуть,
Бо це голос духа чуть.
Голос духа чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,
По варстатах ремісницьких,
По місцях недолі й сліз.

І голос цей буде іскрою, що розгорить полумям національної свідомости. І я вірю, що

Дух, наука, думка, воля
Не уступить пітьмі поля,

Скінчилася вже ніч нашого життя. Надходить час свідомої праці над собою самим під ясним світлом нової ідеї, що сонцем у життю синів і доньок твоїх, Батьківщино. Маловіри й слабодухи сумніваються в перемогу ідеї. Їхні слабі душі не вміють ні прагнути ні вірити у Велике. Питаю вас

...де у світі тая сила,
Щоб згасила мов вогонь,
Розвидняющийся день?!

А до вас усіх, що рішили в незломнім завзяттю

Не ридать, а добувати
Хоч синам як не собі,
Кращу долю в боротьбі —

кличу:

Борітеся! Терпіть! По всій землі
Рівняйте стежку правді! Де застали
Лиш гложжя, терня, там по вас нехай
Зеленіє жито наче гай!

А коли казати будуть вам облудники і фарисеї, боягузи і вороги ідеї: „не йдіть, бо впадете на тім шляху, не дійдете до цілі. Змарнуєте себе, а шкода труду й вашого життя" — скажіть тоді зі серцем щирим, повним віри:

Нехай і так. Я радо йду
На чесне, праве діло!
За нього радо в горю вмру
І аж до гробу додержу
Свій прапор цілo.

І на тому шляху, друзі, не тратьте ніколи з очей своїх Золотої Мети, цілі великої, бо

Ніде той не дійде, хто не має цілі!

Бачу, друзі, огонь у ваших очах. Бачу — манить вас той шлях змагань, найкращий із усіх шляхів — але чую ваше тривожне питання

...„Де нам взять Богдана?"

Це голос вашої туги за провідником, за вождом, що вів би вас до спільної мети. Не турбуйтесь! Друзі, до кожного зокрема кличу!

До високого літання
Ненастанно пробуй крил,
А Богдан прийде як сума
Ваших змагань, ваших сил.

На відхіднім наказую вам і закликаю вас:

Не гасіте святого вогню,
Щоб, як поклик повстане,
Ви могли щиросердечно сказать:
Я готовий, о Пане!

Я.

Перед Судом Історії

(Докінчення зо сторони 2-гої)

доні вважалиб витягання ось таких консеквенцій з участи в викладі — г л у п о т о ю. Та буває, що часом хтось поступить н е м у д р о, але в добрій вірі. Як то кажуть: „Ось порядний чоловік, певно, тільки що йому Пан-Біг ліхтарні в голові не запалив". Та в д-ра Цегельського й того нема; поступив зовсім йота в йоту як большевики. Він то у довжезній статті розповідає про якусь там угоду в звязку з згаданим викладом, та про охоту кимсь там зрікатися прав українського народу на власну державу в користь Польщі. Словом — написав повно видуманих наклепів. Та супроти того, що всежтаки д-р Цегельський це бувший український міністер, ось тому я і хотів би мати від нього кілька вияснень для себе та для громади. Жадаю відповіди мужеської та некрутійської на такі питання:

1. Чому для Вас, д-р Цегельський джерелом інформації стала пробольшевицька преса?

2. Хотів би я теж знати, котрі то люди споміж українців вели з проф. Галецким якісь переговори на „засаді автономії під Польщею" чи „свободи для українського народу гагілок під польським вірлом", як Ви написали.

Думаю, що американсько-українське громадянство таки має право знати цілу правду теж і про ту справу, видигнену комуністами і Вами.

Проф. Микола Чубатий.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

АСТОРІЯ, Л. АЙ.

Смерть заслуженого Союзовця — бл. п. Михайла Белі.

МИХАЙЛО БЕЛЯ.

Дня 21. квітня ц. р. помер наслідком нещасливого випадку щирий робітник, заслужений Союзовець та секретар нашого Братства св. Николая, відділ 5. У. Н. Союзу, бл. п. Михайло Беля.

Родився Покійний в 1878 р. в селі Дубні, ланцутського повіту, в Галичині, де покінчив теж народню школу. Відтак перейшов до вищої школи до Ярослава. В 1897 році, порозумівшись зо своїм братаничом Н. Дутком, приїзджає до Америки й стає до праці на фармі. Опісля переходить до майн в Олифанті, відтак до ткацької фабрики в Голіїок, Масс., де і одружився в 1900 році.

Як щирий українець займається народними справами. Як добрий обсерватор народнього життя пише цілий ряд оповідань з життя української іміграції в Америці, які друкує в нашим органі „Свобода". Там були друковані такі оповідання, як: Зелений, Свобідний, Патріот, Робітниче свято, Сон і Дійсність, Русин, Поганин, та багато інших.

Від 1904 р. є членом У. Н. Союзу і як такий зістав вибраний делегатом не 9. конвенцію в 1906 році на котрій був обраний головним радним Р. Н. Союзу, а на 10. конвенції в 1908 році обрано його повно-головним радним та організатором.

В 1928 році Покійний переноситься до Асторії до 5. відділу У. Н. С. і тут продовжує свою працю аж до смерти.

В Асторії бл. п. Беля був секретарем Демократичного Клюбу та довголітнім секретарем Бр. св. Николая, від. 5. У. Н. Союзу, від якого був делегатом на конвенцію У. Н. Союзу в Гаризбурзі.

Дня 17. квітня, коли то Покійний вертав з братського мітінгу, вдарив його автомобіль і це спричинило його смерть, дня 21. квітня.

В Покійнім тратить наша громада одного з найкращих народних робітників, заслуженого, чесного Союзового члена і урядника, котрого всі любили й поважали.

Хайже на цій вільній землі Вашингтона земля буде Йому пером!

І. Сидор.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Чи треба Родичам Вояків організуватись?

В теперішнім воєннім часі питання організації родичів наших вояків є великої ваги. Родичі мусять подбати, щоби в кожній громаді була подібна організація, яку основано в Ню Йорку й Брукліні п. н. American-Ukrainian Service Men Parents Association.

Завданням цеї організації подбати за наших синів-вояків та привитати їх, коли вони щасливо вернуть домів. Кожен батько і кожна мати повитає свого сина щирим серцем. Але кілька є українських вояків, котрі не мають родичів, або вони в Рідним Краю? Хтож цих наших вояків привитає та дасть помічну руку? Хиба чужі заберуть їх до себе й вони пропадуть для наших організацій!

Ось тому треба в кожній нашій громаді творити спільні громадські комітети, щоби по війні, привитати усіх наших вояків, а коли треба, то дати поміч їх вдовам та сиротам.

Ось що пише один наш вояк: Коли покликали мене до армії Вуйка Сема, я не знав, що робити зо собою. Родичі мої в краю і дуже тяжко було мені переживати перші дні. Але коли я одержав листа від мами мого товариша, котра назвала мене своїм сином, то з радости я заплакав, що хтось зо своїх, ще за мене памятає".

Коли так подбаємо за всіх наших вояків, то вони будуть раді й щасливі. А коли вернуть домів, то певно станутъ разом знами до праці в наших організаціях.

Станислава Гурин.

Нарід і Кооперація

Характер змагань, велич та якість успіхів життя-боротьби новітньої нації це прямі висліди світогляду, побудованого на трьох великих підвалинах: бажанню нації проявити себе, вірі у вищі ідеали людства, та розумі нації. У гармонійному зістрою цих трьох чинників формується здорова душа нації й стає невтомним двигуном її змагань.

Бажання нації проявити себе, це жажда здоровля, це бажання гармонійно розвинути свої духові й фізичні сили, та здобути собі місце серед інших народів світа. Є щасливі народи, які ці животворні прикмети душі новітньої нації носять у кості й крові, як природний дар наслідства вільних поколінь, вільних будівничих народнього життя.

Є однак і інші, поневолені народи, які хоч мають славну минувшину, з покоління в покоління живуть в неволі. Неволя не змела їх вправді з лиця землі, але знівечила у них та підорвала свободу вільного будування власного життя.

Зневірені у власні сили, господарські дроби народу находять у кооперативних установах засіб помноження сил шляхом солідарного гуртування, та спроможність творчої праці. Працею цією кермують вони самі й на власну відповідальність. Ширина й глибина творчої праці згуртованих залежить від їх волі, а розвій від їх адміністраційної спосібности. Демократичний устрій кооператив дає спроможність вибитися наверх справдішним талантам. В кооперативах ломиться душа раба, ломиться боротьба тільки за власне існування. Кооперація як економічно-суспільна ідея вимагає від її ісповідників творення не тільки власного їх добробуту, але також — і тут суть ідеї — творення добробуту загалу, способом чесним і благородним, який підносить прихильників її на вищий ступінь моральної досконалости. Працюючи в кооперативі, людина перестає думати тільки про себе, вона думає про загал. Людина стає ГРОМАДЯНИНОМ. Почуття громадських обовязків в поневоленім народі, це перша й головна умова перебудови його на справдішню націю.

Жажда проявлення себе в кооперації набирає прикмет суспільної вартости, родить громадський чин, будує життя народу. Життя кооперації овіває народні маси здоровим духом, вірою у краще завтра, здійснювання якого не каже сподіватися від нікого посторонного, а тільки від власних сил, матеріяльних, моральних та солідарно працюючих.

Не нехтує теж кооперація досвідом народу. Противно, признаючи закони розвою засадою своєї праці, глядить у минуле, щоби до його додатних прикмет навязати творчість у сучасність і шляхом культури праці підготувати майбутнє. Опираючися в економічний ділянці своєї праці на тверді закони господарського життя, може кооперація поневоленого народу навязувати до досвіду більших націй, які як вільні будівничі розвинули у себе кооперативний рух.

В кооперативних установах виховується нарід на господаря своєї землі.

Жажда сили й здоровля, віра у вищі завдання людини, а тим самим і народу, навязування до кращого минулого з духового і господарського життя народу, находять в ідеї кооперації своє духове джерело, а в кооперативізмі практичне примінення.

Кооперація сповняє своє завдання. Глибоко вкорінилися вже в нашім народі основні вимоги демократії: почуття суспільної самопомочі й солідарности, та активність народної маси.

Дж. Малей.

ІНДІЯНИ В АРМІЇ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

(ОНА). — Кілька днів перед закінченням першої світової війни ґенерал німецької армії Карл фон Пруч надіслав до головного штабу телеґраму такого змісту: „Найбільш небезпечними вояками в американській армії є індіяни... Вони є дуже відважні і вміють знаменито себе укривати. Пересічний вояк модерної армії вчиться цеї штуки на маневрах, а індіянин одідичив її від своїх предків. Як індіянин наступає, то він не потребує ніякої команди, ні приказів, бо він сам є армією. Індіяни є одинокими вояками, яких німці бояться".

Німецький ґенерал не давав ніяких прикладів геройства американських індіян, але він певно мав на думці той випадок, як індіянські скавти переходили ріку Марну. Було це підчас другої битви над Марною. Американська Армія дістала приказ наступити і в короткім часі опинилася над берегом Марни, яку було тяжко переплисти, бо вона хоч й вузенька, але дуже глибока. Крім того німецька армія довго там стояла і мала на другім березі знамениті укріплення. Гнізда машинових карабінів вкрили цілий беріг і годі було показатись на воді.

Індіянські скавти рішили перебратися на другу сторону ріки за всяку ціну. Вони пересиділи ніч і над ранком кинулись у воду і плили під водою доки не дістались на другий бік. Німці цього цілком не завважили і були дуже здивовані, як індяни почали кидати в них ручними ґранатами. Німецькі вояки не знали, що сталося. Вони попали в паніку і почали втікати. Тоді американська армія перейшла ріку Марну і почався загальний наступ.

В першій світовій війні були ще й інші випадки геройства американських індіян, що служили тоді в американській армії. Наприклад, чистокровний індіянин племени Чоктав, саржент Оклагомбі, здобув собі від французької військової команди таке признання: „В часі сильного вогню ворога саржент Оклагомбі одинцем заатакував ворожу позицію і не тільки розбив ґніздо машинових крісів, але ще взяв в полон 171 німецьких вояків. Оклагомбі сам атакував такі сильні позиції, в яких було більше як пятьдесять машинових крісів і кілька траншейних кулеметів. Відбившись від своїх товаришів, Оклагомбі держав здобуту ним ворожу позицію цілих чотири дні. Німці обсипували його градом куль, але молодий індіянин видержав, аж поки не прийшла допомога. Його геройство рівнається геройству саржента Йорка".

Можемо бути певні, що в короткому часі ніпонська головна команда також дістане таку саму телеґраму як та, що її післав ґенерал німецької армії своєму штабови 1918 року, бо в цій війні індіяни також беруть участь. Кажуть, що ніпонці вже закушали індіянського кулака і довго будуть памятати геройську поставу американських вояків на Батані. Оповідають, що один індіянин, Чалий Бал, потрапив пересунутись на череві поза ніпонські позиції і знищив цілу батерію, яка обстрілювала американську армію кілька днів. Бал походить з індіянської резервації в Форт Белнап в Монтані і каже, що як почав в ніпонців стріляти, то вони не знали, що з ними робиться. Ніпонці ніколи не думали, що їх можна зайти ззаду і тому були дуже змішані, як Бал почав їх гатити. Каже, що знищив цілу батерію і тоді наші хлопці мали спокій. Розуміється, що пізніше ніпонці знов зявилися у великій більшости, бо від тої єгипетської язви тяжко було відчепитися, але Бал знищив ту батерію, що найбільше докучала і дістав відзначення.

Другим відважним американським вояком індіянського роду був ґенерал-майор Кларенс Л. Тінкер. Він командував повітряною фльотою на Гавайських Островах в той час, як ніпонці напали на Перл Гарбор. Бачучи, що ніпонці мають переважаючу силу, він не давав воякам приказу пускатися на нерівну бортьбу з ворогом, але не міг також дивитися, як ворог нищив нашу военну силу. Ґенерал Тінкер сів на літак і сам пустився бомбардувати ніпонську фльоту. Він знав, що мусить згинути, але нім це сталося, то він післав на дно моря одного ніпонського літаконосця і два крейсери.

Очевидно, що німці про це не знали, бо Ґебельс виголосив недавно промову, в якій взивав американських індіян, щоби підносили бунт проти американського уряду. Німецький пропаґандист манячив, що нібито Америка переслідує індіянське населення і воно повинно би робити революцію проти білих. Не знає бідняга, що нім ще Америку втягнули у війну, то в армії Злучених Держав вже було около чотири тисячі індіянських добровольців. А як ніпонці скрито напали на Перл Гарбор і Америка виповіла їм війну, то до американської армії записалося більше як 12,000 індіянських вояків.

Індіяни не чекали аж їх силою заберуть до армії. Як тільки Америка обявила війну, то вони відразу зголосилися до армії. Вони є правдиві патріоти і знають, що як ворог нападає, то його треба відбивати. Кажуть, що як племя Навахо в Ґелоп, Ню Мексико, довідалось, що ніпонці напали на американську фльоту в Перл Гарбор, то всі здорові мужчини зголосилися до армії. Вони посідлали найліпші коні, набрали з собою досить амуніції, поживи, тощо, і приїхали до рекрутаційного бюра, щоб їх висилати на фронт. Рекрутаційний офіцир не знав, що з ними робити і казав, що вони мусять перше зареєструватись, а потому їх покличуть. Індіяни розізлилися і поїхали до другого рекрутаційного бюра проситися, щоб їх негайно вислали бити ніпонців. Але як і там сказали, що треба перше записуватися, то індіяни поспускали руки. І нарікаючи на білу расу, поїхали домів. Казали, як то там на фронті ворог бє, палить і стріляє, а ви тут нам крутите голови якимись реєстраціями? Що то за порядки? Пустіть нас на фронт без ніяких записів, а подивитесь, що ми тому „вусатому смердюхови" (так індіяни називають Гітлера) зробимо.

Подібний цьому інцидент мав місце і в стейті Монтана. Там також є індіяни і як перейшов закон про реєстрацію, то урядник сусідного місточка поїхав повідомити індіян, що вони мусять реєструватись. Це було десь дуже далеко в горах й індіянське племя не чуло, що десь на світі провадяться війни. Але як їм сказано, що на основі закона вони обовязані реєструватися, то індіяни дуже обурилися. „Якто?" — питали — „ворог напав на нашу країну, а ви реєстраціями бавитесь?" Здорові хлопці посідали на коні і пігнали до найближчої рекрутаційної стації проситися, щоб їх вислали на фронт.

Найбільше число індіян служить в 180 полку піхоти до якого набирали рекрутів з стейтів Оклагома і Тексас. Їх там є так багато, що навіть назва того полку є в індіянській мові: Танап-наная кія альтаяга; що значить: „Ми готові і в часі мира, і в часі війни". Крім того, багато індіян служить при морськім війську і при морській фльоті. Кажуть, що поважне число молодих індіянських хлопців вчиться літати, а багато працює на вантажних кораблях. Індіяни взагалі полюбили море і записуються до праці при торговельній фльоті. На Тихому океані індіянин командує тяжким кружляком, а його земляки дуже горді з того. Він називається Фрацис Дж. Мі, але його там кличуть „Чіф".

Команда американської армії тепер старається вербувати молодих індіянських хлопців до служби при военній телефонічній комунікації. Навіть, як вони вже служать при війську, то їх все одно стараються намовити перейти до служби при передаванню і відбиранню приказів на фронті. А це тому, що прикази на фронті передаються умовленими знаками, які ворог може вивчити, а як два індіяни говорять з собою, то їх ніхто не зрозуміє. Ворог може слухати їх розмови з роззявленим ротом, але він все одно нічого з того не второпає.

Ще є одна річ, на яку варта звернути увагу. Ми привикли думати, що індіяни не надаються до механічної праці, бо нібито вони примітивні і тому не терплять ніякої машинерії. Але тепер показалося, що воно зовсім не так. Як вибухла війна і фабричні заводи почали виробляти военне знаряддя, то багато індіянських хлопців пішло до міст і стали працювати в фабриках. Не маючи технічного вишколення і вправи, їм зразу було тяжко, але як тільки вправились, то навіть найздібнішого механіка в кут заганяють. Дарма, що нібито вони примітивні і не люблять бавитись з механікою. Кажуть, що в тих фабриках, де виробляють делікатні части до аеропланів, індіяни занимають перші місця і дуже добре справляються. Вони привчилися управляти складну машинерію і кажуть, що вже не вертають на фарми і не будуть жити в індіянських резерваціях. Обчислюють, що при виробі аеропланів тепер працює понад 2,500 індіян. Фабриканти з їх роботи є дуже вдоволені і постійно звертаються до індіянськгоо бюра у Вашинґтоні, щоби воно достачило їм ще більше індіьнських робітників. Особливо молодих хлопців, які покінчили технічні школи і мають деяку вправу в кемпах ССС, або таких, котрі побирали технічні курси в варстатах під керівництвом краєвої адміністрації американської молоді. Вони вже дещо знають і їх можна скорше привчити виконувати складну працю при военному виробництві. Іншими словами кажучи, фабриканти тепер домагаються, щоб їм дати якнайбільше індіянських робітників, бо вони скоро приучуються до праці, приходять на час до роботи і не запускаються в фабриці в розмови не потрібні нікому.

Крім того індіяни є великі американські патріоти. Коли Ґебельс з Гітлером думають, що індіяни робитимуть революцію, то най знають, що індіяни звернулися до американського уряду з пропозицією, щоби він здержався з виплатою їм 5,000,000 долярів, які уряд винен індіянам. Кажуть, що тепер війна і гроші можна обернути на военні потреби.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БОСТОН, МАСС. — Піврічні збори відділу 238 відбудуться в неділю, 30. травня, в церковній гали, 136 Арлінґтон Ст., зараз по відправі. Просимо всіх членів, старших і молодших, прийти на ці збори. Є важні справи до вирішення, як рівно буде виплата дивіденди за цей рік всім членам, що належать до У. Н. Союзу більше як двах роки. Рівнож обговоримо справу більшої помочі, яку нам треба дати Америці для виграння війни. — За уряд: П. Мороз, голова; Й. Бербелицький, кас.; Н. Давискиба, секр.

ПОДЯКА

Я, муж, сини, дочка, внуки і родина Покійної моеї жени і мами

Антоніни Семенків

котрої похорон відбувся 15. травня ц. р., а яка походила із села Вишнівчик, повіт Підгайці, Галичина, складаємо найщирішу подяку всім тим, що віддали останню прислугу Покійній і відпровадили тлінні останки на місце вічного спочинку. Також щира подяка тим, що зложили квіти на гріб Покійної, і всім приятелям і знайомим. Також щира подяка для о. Маньовського за похоронні відправи і проповіди, а також для дяковчителя Бойка, що гарно відспівав похоронні співи.

ПЕТРО СЕМЕНКІВ, муж
АНДРІЙ СЕМЕНКІВ, син
ПАВЛО СЕМЕНКІВ, син
МАГДАЛИНА КЕЕР, дочка

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 14. травня 1943 р. помер у 49. році життя

МИХАЙЛО ТАБАКА,

член Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 265 У. Н. Союзу в Майнерсвіл, Па.

Покійний походив зо села Глещава, повіт Теребовля, Галичина. До У. Н. Союзу вступив у 1925 р. Покійний полишив у смутку 3 сини і одну дочку. Один син служить при війську. — В. Й. П.!

Й. Коцюбка, секр.

ТАРЗАН, ч. 774. На чердак ворожого корабля!

Як торпеда експльодувала, Тарзан плив попід воду, вже задалеко, аби вибух міг йому шкодити.

Тепер мрака стала підніматися, і командант дав приказ спустити субмарину під воду.

І як гарматчики сховалися з чердаку, субмарина стала поволи опускатися під поверхню моря.

У той мент невстрашний Тарзан вдерся на чердак ворожого корабля.